

THE ROLE OF COLOR RELATIONSHIPS IN TEACHING STUDENTS TO DESCRIBE ARCHITECTURAL MONUMENTS

Shavqiyev Eyor Rakhmonberdiyevich
SamSU teacher

ANNOUNCEMENT:

The article discusses the process of improving the skills of good knowledge of color relationships in improving the quality of education provided to students of fine and applied arts. It is also based on the role of color relations in the depiction of historical architectural monuments, to instill a sense of pride in these beautiful historical architectural monuments, inherited from our ancestors, in the depiction of historical architectural monuments through colors and paints. shown.

Keywords: Architectural monument, fine arts, applied arts, color, color, paint, watercolor, color purity, color light, shadow, semi-shadow.

Ma'lumki, Respublikamiz mustaqillikka erishgandan keyin xalqaro andozalar talabiga javob beradigan mahsulotlar ishlab chiqarish va milliy kadrlarni tayyorlash masalasi eng dolzarb bo'lib, xalq xo'jaligining barcha sohaslarida, jumladan ta'lim sohasida ham bir qator islohotlar o'tkazilmoqda. Ta'lim berish sifatini oshirish masalasi uzluksiz ta'limning barcha bosqichlarida asosiy vazifa qilib qo'yilmoqda. Ana shu maqsadga hukumatimiz tomonidan alohida farmonlar, qonunlar, qarorlar va boshqa hujjatlar ishlab chiqilib amalga oshirilmoqda. Ana shu hujjatlardan misol sifatida ayrimlari keltirib utamiz: 2020 yil sentyabr oyida qabul qilingan yangi tahrirdagi "Ta'lim to'g'risida"gi qonun, 2020 yil 6 noyabrdagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohaslarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6108-sonli farmoni, 2020 yil 6 noyabrdagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4884-sonli qarori, bu hujjatlarda uzluksiz ta'lim tizimining barcha bosqichlari uchun mas'ul tashkilotlar va vazfalarni bajarish muddatlari ko'rsatilgan, hamda ta'lim-tarbiya tizimini bosqichlarining o'zaro hamkorligiga alohida e'tibor berilib, tizimda innovatsion texnologiyalardan foydalanishga alohida urg'u berilgan; 2020 yil 21-apreldagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Tasviriy va amaliy san'at sohasi samaradorligini yanada oshirishga doir chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4688-sonli qarori, bu qarorda tasviriy va amaliy san'at sohasi samaradorligini yanada oshirish uchun bajarilishi kerak bo'lgan vazifalar aniq ko'rsatilib berilgan. Respublikamizda keyingi chorak asrdan ziyod vaqtda amalga oshirilayotgan lokal va global o'zgarishlar kadrlar tayyorlash tizimiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir etadi. Jamiyatda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar barcha sohalarda, siyosiy, g'oyaviy, ma'naviy, mafkuraviy sanoat va san'atda, madaniyatda, tibbiyot va fan, maorifda, barcha jabhalarda turli islohotlarni amalga oshirishni taqozo etmoqda. Mamlakatimizda bir necha o'nlab buyuk allomalarimiz tarixiy obidalarini tiklanmoqda va qayta ta'mirlanmoqda. Mamlakatimizda mavjud bo'lgan, 4000 dan ziyod turli xil qadimiy ziyoratgohlar, qadamjolar, tarixiy obidalar, majmualarning asosiy qismi, ya'ni, 2000 dan ziyodi ta'mirlanib, qayta qurildi, dam olish va ziyorat qilish maskanlariga aylantirildi. Demak, ushbu ishlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishida kadrlar, quruvchilar, muhandislar, me'morlar, xalq ustalari, musavvirlar, rassomlar, dizaynerlar va boshqa kasb-hunarlar egalari va ularning faoliyati muhim o'rin tutadi. Fikrimiz tasdig'i sifatida birinchi Prezidentimiz I.A.Karimovning "Yuksak ma'naviyat- yengilmas kuch" asarida: "Mamlakatimiz hududida mavjud bo'lgan to'rt mingdan ziyod oddiy-ma'naviy obida

umumjahon merosining noyob na'munasi sifatida YUNESKO ro'yxatiga kiritilgani ham bu fikrni tasdiqlaydi" degan so'zlarini keltirishimiz mumkin.

Bo'lg'usi tasviriy va amaliy san'at o'qituvchisining ko'nikma va malakalari o'z fanini puxta bilishi fanning amaliylik, ijodiylik, ko'rsatmalilik, mujassamlashganligi (integrativlik) xususiyatlaridan kelib chiqib, ranglarni farqlay olishi, xususiyatlarini aniq bilishi, ahamiyatini tushinishi, chizmalar, eskizlar, etyudlar, natyurmort, manzaralar, kompozitsiyalar tuza olishi, tasviriy va amaliy san'at tarixi, yo'nalishlari, sohalari bilan tanish bo'lishi va ularni amalga joriy eta olishi; Ranglar koloritini tanlay olishi, uyg'unligini his etishi ularning kasbiy faoliyatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Tarixiy me'morchilik obidalarini rang va bo'yoqlar orqali qanchalik ko'p tasvirlasak shunchalik oz. Ota-bobolarimiz tamonidan qurib qoldirilgan bu go'zal ko'rkam tarixiy me'morchilik yodgoliklari bilan faxrlanamiz. Albatta me'morchilikni tasvirlashning o'ziga xos qonun-qoidalari bor. Bunda esa rang munosabatlarini o'rni beqiyosdir. Yosh rassom me'morchilik obidalarini ranglar vositasida tasvirlashda yorug'-soyaiarni aniq ko'ra bilsa, u rang lavhani to'g'ri va mohirlik bilan bajara oladi deb bo'lmaydi. U alohida me'morchilikning yorug' soyalari, hajmlarini ham yuzaki ko'r-ko'rona ko'chirib tasvirlashi mumkin, ammo aks ettinshda eng muhim sifatlarni, ya'ni materiallikni, fazo va yoritilish holati kabilarni mukammal ko'rsata olmaydi.

Haqqoniy rang tasvir sir-asrorlarini chuqur egallash uchun badiiy ta'limning boshidanoq uning asosiy ikkita xususiyatidagi maqsad va ma'nosini tushinib yetish zaurirdir. Faqat shundagina yosh rassom ta'lim yo'lga to'ri tusha oladi, uning har bir yaratgan yangi mashqlari rangtasvir sifatleri bo'yicha mukammalikka erishadi.

Birinchi xususiyat shundan iboratki me'morchilik rangtasvirini. savodli tasvirlash, uning hajmdorlik, fazoviy va materiallik sifatlarini ko'rsatish, tabiatdagi rang munosabatlarini ko'rib idrok qilish orqali palitradagi chegaralangan bo'yoqlarga mutanosiblikda o'tkazish metodiga asoslanadi. Ranglavhadagi rang munosabatlari mazmuni rassom nigohi bilan qabul qilgan munosabatlar mohiyatidan kelib chiqadi. Biroq, rang lavhadagi rang munosabatlarini yoritilishining umumiy tusi va rangli holatini hisobga olgan holda amalga oshiriladi (kuchga va yoritilishni spektr tarkibiga bog'liq holda yoritilish rangiga bo'ysinadi).

Munosabat bilan ishlash metodi-rangtasvir savodxonligining asosiy qonunidir. Rassom shunday insonki, u nafaqat nisbatlarni kuchli his etish qobilyatga, balki rang munosabatlarini ham sezishga qodir.

Ikkinchi xususiyat shundan iboratki, me'morchilik obidalarini tasvirlashda rang munosabatlarini idrok etish yaxlit taqqoslash bilan aniqlanadi.

Aynan shu ikki kasbiy mahorat hususiyatlarini mukammal egallash natijasida yetuk xususiy ta'sirchan tasvir holatini yaratish mumkin.

Ta'lim olishning ilk davridayoq munosabatlar metodi bilan ishlash zarur. Har bir rangni "xuddi o'ziday" va boshqalardan alohida qilib nusxa. ko'chirish mumkin emas. Runday nomaqbul nusxa ko'chirish natijasida ranglaming bir-biriga bog'liqligini, ularning o'zaro farqlarini aniqlab bolmaydi. Shu tariqa nusxa ko'chirish davom etaversa, qarashning jonli taassurotidan yiroq tasvir pado bo'ladi. Xuddi qalamtasvirda barcha katta kichik o'lchamlarning nisbatan bir-biriga mos va mutanosib holda tasvirlangani kabi, ranglavhadagi hamma bo'yoqlar ham bir-biriga nisbatan to'g'ri olinishi zarur. Rangtasvirdagi rangni ham faqat uni atrofda o'rab turgan ranglar bilan solishtirib mutanosiblik munosabatlarini hisobga olgan holda tasvirlash lozim.

Taniqli rasomlar doimo ta'kidlab shunday g'oyani ilgari surganlar; faqatgina munosabatlar bilan ishlab rangtasvir sirlarini qoidali, savodli egallash mumkin. Rassom va pedagog N.P.Krimov shunday degan; "Rang rangtasvir munosabatlarining mosligi bilan paydo bo'ladi. Agar rang tasvirda munosabatlar noto'g'ri bo'lsa, eng toza yorqin ranglar ham chalkash va tushunarsiz bo'lib ko'rinadi"

Taniqli rassom R. Ahmedov munosabatlar metodi haqida shunday degan; "Yorug'lik va rang munosabati hamda tuslarni aniq ko'rsata olish rangtasvirning asosini tashkil qiladi".

Rang munosabatlari holati buyumlar bilan atrof-muhitining bir-biriga bog'liqligini aks ettiradi, shuning uchun tasvirlayotgan me'morchilikning tusli va rangli munosabatlarining birligi, maromiga yetgan, koloritli yechimga kelishiga imkon yaratadi. Me'morchilik shaklini rangli munosabatlarini to'g'ri tasvirlash uchun birinchi novbatda uning rangli tusini (havo rang, sariq, yashil va x.k); ikkinchidan bu ranglarning yorug'lik munosabatlaridagi farqlari (tus jihatidan) ya'ni, qanchalar bir biriga nisbatan ochroq yoki to'qroqligi, uchinchidan, har bir buyumdagi ranglarning boshqalarga nisbatan yorqinligi va to'yinganligini aniqlash zarur.

Bo'lg'usi tasviriy va amaliy san'at o'qituvchilari o'z ish jarayonida shuni doimo yodda tutish kerakki, har bir rang yorug'likda, soyada, yarim soyada faqat o'zi emas, balki boshqa ranglarga bog'liqligi bilan muhimdir.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni. Toshkent shahri 2020 yil 23 sentyabr. O'RQ-637.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 6 noyabrdagi "O'zbekiston yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6108-sonli farmoni. Toshkent 6 noyabr 2020 y.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 6 noyabrdagi "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-4884-sonli qarori. Toshkent 2020 y 6 noyabr.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 21-apreldagi "Tasviriy va amaliy san'at sohasi samaradorligini yanada oshirishga doir chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4688-sonli qarori Toshkent 2020-yil 21-aprel.
5. I.A.Karimovning "Yuksak ma'naviyat- yengilmas kuch" "Ma'naviyat" 2008 y.
6. Rahim Hasanov "Tasviriy san'at asoslari". Toshkent 2009 y.
7. Nabiev M. "Rangshunoslik". Toshkent. "O'qituvchi". 1996 y.
8. R.A.Xudayberganov. Mahobatli rangtasvir texnika va texnologiyasi. Toshkent "Fan va texnologiya" 2015 y.
9. E.Shavqiev "Rangshunoslik". Toshkent "Zamin nashr" 2020 y.